

این متن از سایت دانشنامه حوزوی "ویکی فقه" اخذ شده است.
برای آشنایی و استفاده بیشتر به نشانی www.wikifeqh.ir مراجعه فرمایید.

اجناس عالیه

اجناس عالیه یکی از اصطلاحات به کار رفته در **علم منطق** بوده و عبارت است از کلی‌ترین اجناس که مافوق همه اجناس و انواع‌اند و ورای آنها یعنی برتر از آنها دیگر جنسی وجود ندارد.

فهرست مندرجات

- ۱ - تقسیم‌بندی اجناس عالیه
- ۲ - تعداد اجناس عالیه
- ۳ - پانویس
- ۴ - منبع

تقسیم‌بندی اجناس عالیه

اجناس عالیه بنظر **ارسطو** منحصر اده است (**مقولات عشر**) که عبارتند از: **جوهر**، **کم**، **کیف**، **این**، **متی**، **وضع**، **ملک**، **اضافه**، **فعل**، **انفعال**. این تقسیم‌بندی در حقیقت تقسیم‌بندی کلیه **ماهیات ممکن** است، و هر ماهیتی از قبیل انسان یا آهن یا دایره یا برین یا بریده شدن یا براندی و فرزندی و جز آن، و حتی **ماهیات معلوم** از قبیل سیمرخ و کیمیا در ذیل یکی از این مقولات واقع است. به تعبیر دیگر، معظم ماهیاتی که عقول و اذهان بدان احاطه توانند یافت در تحت این اجناس محصور است، و گذشته از بعضی از امور معقول مانند **وجود** و **وجوب** و **امکان**، یا چیزهائی که مبادی و نهایت بعضی انواع هستند مانند **حجت** که مبدا عدد، و نقطه که نهایت خط است؛ چیزی دیگر از اعیان موجودات از این مقولات خارج نیست.

تعداد اجناس عالیه

هر یک از اجناس عالیه دهگانه مقوله مستقّلی است که در تحت جنس عالی دیگر در نمی‌آید. یعنی هیچ جنس عالی قابل تحویل به جنس دیگر نیست. بنابراین بنظر **مشائیان** تعداد اجناس عالیه را نمی‌توان کمتر کرد. اما بنظر **شیخ اشراق** غیر از کم و کیف سایر **اعراض** را می‌توان به اضافه یعنی نسبت بازگردانید و تعداد اجناس عالیه بدین‌ترتیب پنج خواهد بود: یک مقوله جوهر و چهار مقوله عرض: کم، کیف، نسبت، حرکت.
^[۱] **خواجه نصیر الدین طوسی**، **محمد بن محمد**، مقولات عشر، ص ۲۷۱.

«واضع منطق، افتتاح این علم به ایراد نکر اجناس عالیه کرده است که آن را مقولات عشر خوانند. و هر چند رای متأخران آن است که تعیین طبایع کلیات... تعلق به صناعت منطق ندارد، اما شبهت نسبت که صناعت تحدید و تعریف و اکتساب مقدمات قیاسی، بی‌تصور مقولات که اجناس عالی‌اند و تمیز هر مقوله از مقوله‌های دیگر ممتنع باشد».

^[۲] **خواجه نصیر الدین طوسی**، **محمد بن محمد**، **اساس الاقتباس**، ص ۳۴.

پانویس

۱. [↑] **خواجه نصیر الدین طوسی**، **محمد بن محمد**، مقولات عشر، ص ۲۷۱.
۲. [↑] **خواجه نصیر الدین طوسی**، **محمد بن محمد**، **اساس الاقتباس**، ص ۳۴.

منبع

خوانساری، **محمد**، **فرهنگ اصطلاحات منطقی**، به انضمام واژه نامه فرانسه و انگلیسی، ص ۶.

